

УДК 342.9

М.М. Маськовіта,

аспірант кафедри теорії та історії держави і права
Львівського державного університету внутрішніх справ

ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ ПРИСЯГИ ПРАЦІВНИКА ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті розглянуто історичні особливості формування інституту присяги працівника органів внутрішніх справ та розглянуто структурні особливості тексту присяги поліції.

Ключові слова: органи внутрішніх справ, поліція, присяга, структура присяги.

Постановка проблеми. Становлення інституту присяги працівника органів внутрішніх справ — складний процес, що ґрунтується на історичних передумовах і суспільно-політичних уявленнях про організацію правоохоронних структур та необхідність їх реформування з метою вдосконалення. Прийняття Закону України «Про Національну поліцію» свідчить, що дана інституція перебуває у стані правового розвитку та еволюції. Для визначення ролі і місця присяги працівника органів внутрішніх справ у структурі їх правового статусу доцільно проаналізувати дане питання в історико-правовій ретроспективі, що дасть змогу виявити проблеми й суперечності, ефективно використати набутий раціональний досвід.

Аналіз останніх досліджень. Різні аспекти становлення та особливостей інституту присяги працівника органів внутрішніх справ розглядали наступні дослідники: Г.Аджеджанова, М. Ганопольський, О. Гончаренко, В. Завальнюк, М. Кобилецький, О.Кравчук, В. Кривенко, В. Кругляков, П. Михай-

ленко, Н. Мокрицька, М. Никифоров, Є. Папенко, В. Шадра, О. Селіванова, С. Семенов та ін.

Мета статті здійснити історико-правовий аналіз присяги працівника органів внутрішніх справ.

Виклад основних положень. У сучасний період розвитку суспільства продовжують функціонувати обряди, ритуали і символи, які є важливою знаковою частиною правової системи, характеризують і демонструють її праворозуміння та правосприянтя Вони є елементами історичної традиції держави, невід'ємним атрибутом національної свідомості, правових традицій, які формувалися століттями і складають сучасну правову реальність. Ці явища мають глибокий антропологічний зміст, оскільки звертаються до глибинних сфер свідомості, виконують не лише правоорієнтаційну, але й правовиховну функцію [1, с. 105].

В Україні історично сформувалося, що присяга неодмінно поєднувалася із кодексом честі — найвагомішою й найвиразнішою ознакою всієї мовно-поведінкової системи. Недарма століт-

тями культивувалися моральні засади: «Будь господарем своєму слову», «Мовивши слово, треба бути йому паном», «Не давши слова — держись, а давши — кріпись», «Кажи, не кажи, а своє слово держи», «Хто не додержує свого слова, той сам себе зневажає». За народними уявленнями, присяга — надзвичайно важлива річ: той, хто неправдиво присягнув, неодмінно буде вражений якимось нещастям [19, с. 201-202].

У дохристиянський період були поширені «клятви землю» [5, с. 38]. У цей же період, на теренах Київської Русі «присягали Перунові. Так само в разі умов з іншими державами, напр. з греками, кияни присягали своєму Перунові в присутності грецьких полів-християн» [5, с. 87-88]. І. Огієнко зазначає, що «у початковому літопису бог Перун згадується кілька разів. Уже мужі князя Олега «водиша мужий на роту (присягу), і кляшася» оружьем своїм і Перунов, богом своїм» [5, с. 98]. Присяга за визначенням І. Огієнка — «це самозаклинанн, відоме з дуже давнього часу: людина врочисто й при свідках сама кличе на себе нещастя, коли не викнає обіцяного». Дослідник виділяв два види присяги: «божба» (це та сама присяга, але не врочиста: «Бий тебе сила божа»; «Щоб я з місця не встав»; «Щоб я крізь землю провалився»; «Щоб я пропав» тощо) та «рота» (поганська варяго-слов'янська присяга, що пізніше почала виконуватися й по Церквах, з чим Ієрархія довго боролась)» [5, с. 195].

Клятвене звернення до зброї пов'язане із вірою у те, що вона покарає відступника у разі порушення обітниць, а заприсягання вищими силами перетворювало роту в найсильніший доказ. Досить часто в присягах промовлялось, що вони можуть порушитись лише тоді, коли «камінь

попливе, або хміль потоне», «коли пісок проросте».

Використання «формули неможливого» посилювало дію присяги і вказувало на те, що вона так само не може бути порушена, як і вселенський Закон. Рота порушиться тільки тоді, коли зруйнуються закони світобудови і Всесвіт повернеться до свого початкового недиференційованого стану (хаосу). Отож той, хто порушує роту, руйнує Вселенський закон і повертає світ до Хаосу. На осквернителів священного чекала найтяжча кара: «Якщо ж хтось із князів чи із людей руських, чи християнин, чи нехрещений, порушить все ж написане на хартії цій, — заслужить смерть від своєї зброї і нехай буде проклятий від Бога і від Перуна як клятвopорушник» [2, с. 513]. Після виголошення урочистої формули, клятви захищалися релігійними нормами, а їх порушення підлягали суворому покаранню з боку богів [4, с. 243].

Традиція урочистої присяги на іконах чи богослужбових книгах існувала й досі існує не лише в Україні, а й в усьому світі. В Україні присягу неодмінно складали козаки. У Січі новачок проходив особливі обряди прийому в молодики. Він присягав вірно, незмінно й до кінця свого життя служити товариству, а після входження Запоріжжя до складу Росії — російському цареві. Присягу складали в січовій церкві. Присяга іменем Бога — найуживаніша в християн. Однак, послуговуватися нею, як наголошується в «Повчанні Володимира Мономаха», варто дуже обережно: «Річ мовлячи, і лихе, й добре, не клянїться Богом, не хрестїться, як нема нужди ніякої. Коли ж будете хрест цілувати до братії чи до кого, справуйте серця свого, чи зможете на тому встояти, — лиш тоді цілуйте,

а присягнувши, присяги тримайте, щоб, переступивши, не погубити душі своєї» [19, с. 202].

У Конституції гетьмана Пилипа Орлика від 5 квітня 1710 року передбачалося, що між гетьманом і Генеральною Старшиною, полковниками та генеральними радниками, щоб «була дієва, обопільна довіра, кожен з них повинен буде скласти формальну присягу шляхом публічно здійсненої клятви на вірність Вітчизні, на відданість своєму регіментареві, на дотримання своїх повноважень відповідно до посади, яку вони коли-небудь обійматимуть» [3].

У період перебування України під владою Російської імперії (кінець XVIII–XIX ст.), верховна влада використовувала як дієвий символічний засіб для формування бажаного для неї становища. За її допомогою здійснювалося примирення розбіжностей між верховною владою та етносами, верховною владою й станами. Запроваджуючи та використовуючи присягу, самодержавство найбільше намагалося за її допомогою вплинути на формування бюрократичного апарату, вимагаючи від нього чіткої служби, ділових якостей, збереження державної таємниці, стимулюючи його безмежну відданість імператору. У тексті присяги йшлося про відповідальність посадової особи перед монархом, а не перед суспільством і виборцями. У такий спосіб самодержавство продовжувало разом з іншими чинниками впливати на збереження своєї влади, оберігаючи свої споконвічні прерогативи. Сформована в такий спосіб бюрократія довше, ніж інші прошарки суспільства, залишалася вірною нормам традиційної політичної культури, для якої сутність служби зводилася до інтересів монарха, а не суспільства, — не лише

через кар'єрні перспективи, а й через соціальну психологію, переконання, які конструювалися на основі багатьох факторів. Серед них присяга займала далеко не останнє місце [20, с. 396].

З присяг на вірність російським царям/царицям як цілісних документальних пам'яток, на рівні окремих полково-сотених підрозділів введені у науковий обіг лише чотири — присяга 1654 р. царю Олексію Михайловичу, 1718 р. царю Олексію Петровичу, присяга 1732 р. Анні Іоанівні та присяга 1741 р. Єлизаветі Петрівні [9, с. 9].

Всупереч нав'язаному російською історіографією міфу присяга на вірність цареві давалася не всіма жителями України й не на всій її території. Ця присяга могла бути жана тільки в межах Гетьманщини, і то не всієї. Не присягала й Запорізьська Січ. У самій Гетьманщині від присяги було звільнено неповнолітніх осіб і жінок. Не присігали також українські селяни, які становили більшість населення. Присягали лише козаки з покоченою шляхтою та міщанство. Але й серед них не було однастайності у прийнятті присяги. Частина українського суспільства щиро присягнула, оскільки підтримувала тогочасну керівництво Гетьманщини (гетьмана Б. Хмельницького і генерального писаря І. Виговського) щодо укладення пакту з Московією. Однак, інша частина суспільства виступила проти цього. Так, полковники І. Богун, Й. Глух, Гр. Гуляньський, І. Сірко та ін. відмовилися складати присягу. Українців заставляли силою присягати, тому часто люди ухилялися від неї або присягали під чужим іменем [11, с. 6].

Для прийняття присяги на Гетьманщину були відправлені спеціальні царські представники, які повинні були об'їхати населенні пункти конкретних

полків і менших населених пунктів, які траплялися на їхньому шляху. Після завершення своєї місії, уповноважені від царя особи формували спеціальні звітні документи (список 18 полків Гетьманщини, куди були послані представники царського уряду для прийняття присяги; присяжні (переписані, записні) книги Білоцерківського та Ніжинського полків); звідні дані з усіх присяжних книг) [11, с. 6].

Після коронації імператриці Анни Іоанівни у Москві 28 квітня 1730 р., «народ» приводився до присяги на вірність цариці. 17 грудня 1731 р. імператриця підписала маніфест про всенародну присягу вже не лише їй, але й нею визначеним спадкоємцям. Присяга 1718 р. на відмінно від 1732 р. носила «всенародний» характер. У 1732 р. присяга мала «вибірково-елітарний» характер [9, с. 10]. Присягати зобов'язано було духовенство, козаки та військовослужбовці російської регулярної армії, присутні на території полків, а також цивільні-городяни (міщани і цехові ремісники). Селяни, наймити, підсусідки не склали присяги [10, с. 7-8].

На теренах Східної Галичини протягом 1914-1917 рр. функціонувало військово-формування Українські Січові Стрільці. Головними організаційними засадами стрілецького руху були: добровільність, взаємодопомога, рівність, дотримання закону та виконання усталених правил поведінки в суспільстві, пошана власної та чужої гідності, моральність, чесність, патріотизм. Членом товариств міг бути кожний українець (українка) незалежно від соціального походження та стану. Кожний бажачий, котрий хотів поповнити стрілецькі ряди, мав присягнути на вірність Україні. Одна із стрілецьких заповідей містила наступні промови: «Буду добрим сином

України та добрим вояком і добрим товаришем в стрілецтві, щоб спільним трудом і спільними силами зробити кращу долю Вітчизні» [8, с. 102].

У радянський період Указом Президії ВС СРСР «Про спеціальні звання рядового и начальницького складу органів внутрішніх справ» від 23 жовтня 1973 р. [7] було затверджено Присягу рядового і начальницького складу органу внутрішніх справ, а також Положення про порядок прийняття присяги рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ.

Передбачалося, що кожен працівник органів внутрішніх справ, який є особою рядового і начальницького складу приймає присягу в індивідуальному порядку. Встановлювалися період, протягом якого особа зобов'язання прийняти присягу:

а) особи рядового і молодшого начальницького складу - після проходження початкової підготовки та засвоєння ними основних службових обов'язків, значення Присяги та вимог дисципліни в органах внутрішніх справ, але не пізніше трьох місяців з дня прибуття до місця постійної служби;

б) курсанти та слухачі навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ СРСР, які не брали раніше Присягу, - не пізніше трьох місяців з дня зарахування на навчання;

в) особи середнього, старшого і вищого начальницького складу - не пізніше трьох місяців з дня зарахування до кадрів Міністерства внутрішніх справ СРСР.

Присяга приймалася в урочистій обстановці під керівництвом начальника органу внутрішніх справ, командира підрозділу, начальника навчального закладу. На урочисту церемонію прийняття Присяги запрошувалися представники партійних і радянських

органів, громадських організацій та колективів трудящих.

Час прийняття Присяги оголошувався в наказі по органу внутрішніх справ, підрозділу, навчального закладу. До цього проводиться роз'яснювальна робота з особами, які приймали Присягу про значення Присяги, історичний шлях і завдання органів внутрішніх справ.

У призначений час особовий склад органу внутрішніх справ, підрозділу, навчального закладу повинен був вишикуватися у встановленій формі одягу. Особи, які приймали Присягу знаходилися в перших шеренгах (рядах). Начальник органу внутрішніх справ, командир підрозділу, начальник навчального закладу в короткій промові роз'яснював значення Присяги і тієї почесної і відповідальної обов'язки, яка покладається на працівників органів внутрішніх справ, які прийняли Присягу. Після роз'яснювальної промови начальник органу внутрішніх справ, командир підрозділу, начальник навчального закладу подавав команду «Вільно» і віддавав розпорядження приступити до прийняття Присяги. Особи, які приймали Присягу по чергово викликалися з шеренги, і кожен з них перед строем читає вголос текст Присяги, після чого власноруч розписувався в спеціальному бланку з текстом Присяги і ставав на своє місце в строю.

Після закінченні прийняття Присяги бланки з текстом Присяги передавалися начальнику органу внутрішніх справ, командирі підрозділу, начальнику навчального закладу. Начальник (командир) вітає взяли Присягу, після чого виконується Державний гімн СРСР і Державний гімн союзнаї республіки. Після виконання Державних гімнів особовий склад проходить урочистим маршем. При

низькій температурі або похмурої погоди прийняття Присяги може бути проведено в приміщенні.

Особи рядового і начальницького складу, які не прийняли Присягу у встановлений день, приймали її окремо в наступні дні під керівництвом начальника органу внутрішніх справ, командира підрозділу, начальника навчального закладу. Бланк з текстом Присяги та власноручним підписом особи, що прийняла Присягу долучався до особової справи працівника, який склав Присягу. Відповідальність за своєчасне і точне виконання цього Положення та облік прийняття Присяги усіма особами рядового і начальницького складу доручався начальнику органу внутрішніх справ, командира підрозділу, начальника навчального закладу.

У ч. 8. ст. 17 Закону України «Про міліцію» від 20 грудня 1990 р. [14] передбачалося, що працівники міліції складають присягу, текст якої затверджується Радою Міністрів Української РСР.

17 квітня 1991 р. Рада Міністрів Української РСР затвердила текст Присяги працівника органів внутрішніх справ РСР [13]. У порівнянні з текстом Присяги встановленої Указом Президії ВС СРСР «Про спеціальні звання рядового и начальницького складу органів внутрішніх справ» від 23 жовтня 1973 р., новий текст вже не передбачав «до кінця залишатися відданим ... соціалістичній Батьківщині і справі комуністичного будівництва».

28 грудня 1991 р. вже Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження нового тексту Присяги працівника органів внутрішніх справ України» № 382 затверджено текст Присяги працівника органів внутрішніх справ наступного змісту:

«Я, (прізвище, ім'я та по батькові), вступаючи на службу до органів внутрішніх справ України, складаю Присягу і урочисто клянуся завжди залишатися відданим народові України, суворо дотримуватися її Конституції та чинного законодавства, бути гуманним, чесним, сумлінним і дисциплінованим працівником, зберігати державну і службову таємницю.

Я присягаю з високою відповідальністю виконувати свій службовий обов'язок, вимоги статутів наказів, постійно вдосконалювати професійну майстерність та підвищувати рівень культури, всіляко сприяти зміцненню авторитету органів внутрішніх справ.

Клянуся мужньо і рішуче, не шкодуючи своїх сил і життя, боротися із злочинністю, захищати від протиправних посягань життя, здоров'я, права й свободи громадян, державний устрій і громадський порядок.

Якщо ж я порушу цю Присягу, то хай мене покарають за всією суворістю закону».

У 1992 р. працівники органів внутрішніх справ склали Присягу на вірність народові України. Складання Присяги почалося з 17 січня 1992 р. та тривало до кінця місяця. Переважна більшість працівників проголошували текст Присяги українською мовою, але, за бажанням, це можна було робити й російською. Детального сценарію урочистого заходу на місця не надсилалося, тому церемонії проходили не скрізь однаково, але вони повсюдно відбувалися урочисто, під синьо-жовтими прапорами та у супроводі гімну «Ще не вмерла Україна». Під час прийняття присяги працівниками Міністерства внутрішніх справ України першим перед строем склав

Присягу тодішній Міністр внутрішніх справ України А.В. Васишин [6].

У новому Законі України «Про Національну поліцію» [15] передбачено, що поліцейський - це громадянин України, який склав Присягу поліцейського, проходить службу на відповідних посадах у поліції і якому присвоєно спеціальне звання поліції.

У порівнянні з вищенаведеними текстами Присяги, текст Присяги поліцейського є скороченим. Однак важливо відмітити, що у тексті присяги поліцейського відсутні деонтологічні конструкції які були у тексті Присяги працівника органів внутрішніх справ: «бути гуманним, чесним, сумлінним і дисциплінованим працівником» та «постійно вдосконалювати професійну майстерність та підвищувати рівень культури, всіляко сприяти зміцненню авторитету органів внутрішніх справ». Сучасна Присяга поліцейського має наступний зміст:

«Я, (прізвище, ім'я та по батькові), усвідомлюючи свою високу відповідальність, урочисто присягаю вірно служити Українському народові, дотримуватися Конституції та законів України, втілювати їх у життя, поважати та охороняти права і свободи людини, честь держави, з гідністю нести високе звання поліцейського та сумлінно виконувати свої службові обов'язки»

У ч. 2 ст. 64 Закону України «Про Національну поліцію» [15] встановлено, що порядок складання Присяги працівника поліції встановлюється Міністерством внутрішніх справ. Так, відповідно до п. 4 Порядку складання Присяги працівниками Національної поліції, присягу складають особи, вперше прийняті на службу в поліцію; курсанти (слухачі) вищих навчальних закладів зі специфічними

умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських; особи рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ, які пройшли відбір (конкурс) на службу в органи, підрозділи, заклади, установи поліції [12].

У проектах законів, що перебували на розгляді у Верховній Раді України конкретизувався порядок прийняття Присяги працівником поліції. Так, у ч. 2 ст. 63 проектах Законів України «Про поліцію і поліцейську діяльність» [16-17] міститься положення, що «Особа, призначена на посаду поліцейського вперше, виголошує і підписує Присягу в урочистій обстановці в присутності відповідно керівника місцевої поліції, Керівника Національної поліції, Фінансової поліції чи Прикордонної поліції».

У проекті Закону України «Про Фінансову поліцію» визначено, що присягу приймають не усі працівники цього правоохорону органу, а

виключно детективи Фінсової поліції та державні службовці, які у відповідних випадках пройшли встановлений строк випробування, відповідно до вимог Закону України «Про державну службу» [18]

Висновки. Отже, до теперішнього часу зберіглося історично сформоване розуміння присяги працівника органів внутрішніх справ як різновиду ритуалу, в якому акцент спрямований на зовнішню форму здійснення діяльності з усвідомлення змісту. Тексти сучасних присяг характеризуються стислістю, конкретністю і відсутністю в них вказівок на заохочення чи покарання особи, що складає присягу. Відсутність в тексті присяги ідеологічного змісту пов'язане з тим, що сучасні конституції держав визнають ідеологічне та політичне різноманіття, багатопартійність. Основний же акцент у присязі спрямований на відповідальність особи, що присягає за доручену їй справу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Завальнюк В. Мифологический контент в позитивном праве: антропологический аспект / В. Завальнюк // *Legea si Viata*. — 2014. — № 2/2. — С. 103-106.
2. Золоте слово: хрестоматія літератури України-Русі епохи середньовіччя IX-XV століть. — Кн. 1: Література раннього Середньовіччя (до 988 року); Література високого Середньовіччя (988-1240) / за ред. В. Яременка; Упорядн. В. Яременко, О. Сліпущко. — К.: Вид-во «Аконіт», 2002. — 784 с.
3. Конституція Пилипа Орлика: оригінал та його історія. Підготувала Вовк О.Б. // *Архіви України*. — 2010. — Вип. 3-4 (269): липень-вересень. — С. 145-166.
4. Купченко Ю.А. Перформативные истоки юридического термина *sponde*. К вопросу о ритуализации права / Ю.А. Купченко // *Сибирский филологический журнал*. — 2014. — № 1. — С. 243-246.
5. Митрополит Іларіон. Дохристиянські вірування українського народу: іст. — реліг. моногр. — К.: АТ «Обереги», 1992. — 424 с.
6. Михайленко П. Міліція України в останні роки існування Радянського Союзу та перші роки незалежності України (1990—1992 рр.) / П. Михайленко, В. Довбня. — Електронний ресурс. — Режим доступу: http://www.mvs.gov.ua/mvs/control/min/uk/publish/printable_article/47427.jsessionid=06304E8A45F0E0CDBD5B766C4619B8F9
7. О специальных званиях рядового и начальствующего состава органов внутренних дел: Указ Президиума ВС СССР ОТ 23.10.1973 г. . — Електронний ресурс. — Режим доступу: <http://russia.bestpravo.ru/ussr/data03/tex14602.htm>
8. Папенко Є. Українські січові стрільці: присяга на вірність Австро-Угорщини чи боротьба за українські державні інтереси / Є. Папенко // *Етнічна історія народів Європи*. — 2013. — Вип. 39. — С. 102-107.

9. Присяга Миргородського полку 1718 року / опрацювали Д. Вирський і Р. Москаленко. — К.: Інститут історії України НАН України, 2012. — 233 с.
10. Присяга Миргородського полку 1732 року / опрацювали Д. Вирський і Р. Москаленко. — К.: Інститут історії України НАН України, 2011. — 105 с.
11. Присяжні книги 1654 р. Білоцерківський та Ніжинський полки / Упорядн.: О.Ю. Мицик, М. Кравець; Ред. кол. П.С. Сохань (голова), В. А. Брехуненко (відп. секр.), О.О. Маврін, Г.К. Швидько. НАН України. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського; Національний університет «Киево-Могилянська академія»; Ніжинська міська рада. — К., 2003. — 349 с.
12. Про затвердження Порядку складення Присяги працівниками Національної поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 09 листопада 2015 року № 1453 // Офіційний вісник України. — 2015. — № 99. — № 252.
13. Про затвердження тексту Присяги працівника органів внутрішніх справ Української РСР: Постанова Ради Міністрів УРСР від 17 квітня 1991 року № 95. — Електронний ресурс. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/382-91-%D0%BF>
14. Про міліцію: Закон України від 20 грудня 1990 року № 565-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1991. — № 4. — Ст. 95.
15. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. — 2015. — № 40-41. — Ст. 1970.
16. Проект Закону про поліцію і поліцейську діяльність № 1692-1 від 27 січня 2015 року. Суб'єкти законодавчої ініціативи народні депутати України VIII скликання: Чумак В.В., Сироїд О.І., Сотник О.С., Костенко П.П., Луценко І.В., Сидорович Р.М., Купрій В.М. — Електронний ресурс. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53719
17. Проект Закону про поліцію і поліцейську діяльність № 2822-1 від 20 травня 2015 року. Суб'єкти законодавчої ініціативи народні депутати України VIII скликання: Купрій В.М., Луценко І.В. — Електронний ресурс. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55253
18. Проект Закону про Фінансову поліцію № 4228 від 15 березня 2016 року. Суб'єкти законодавчої ініціативи народні депутати України VIII скликання: Острікова Т.Г., Журжій А.В., Курячий М.П., Кобцев М.В., Євдахов А.С., Галасюк В.В. — Електронний ресурс. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55253
19. Селіванова О.Д. Мовленнєва культура професійного спілкування військовослужбовців — складова військової культури сучасної української армії / О.Д. Селіванова // Військова освіта. — 2013. — № 1. — С. 200-206.
20. Шандра В. Законодавче регулювання тексту присяги (початок XVIII — середина XIX століть): формула присяги / В. Шандра // <http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/15485/21-Shandra.pdf?sequence=1>

Маськовита М.М.

Историко-правовое развитие института присяги работников органов внутренних дел в Украине.

Аннотация. В статье рассмотрены исторические особенности формирования институт присяги сотрудника органов внутренних дел и рассмотрены структурные особенности текста присяги полиции.

Ключевые слова: органы внутренних дел, полиция, присяга, структура присяги.

М. Maskovita

Historical and Legal Development of Police Officers' Oath in Ukraine.

Summary. The article deals with the historical features of formation of the institute of oath police officers and examined structural features oath Police.

Keywords: law enforcement bodies, the police, the oath, oath structure.